

kteří nesou bezděčný reflex vleklé choroby autorovy); co se změnilo radikálně, jest však estetický soud a celé nazírání na umělecké otázky.

Hebblova Judita a Národní divadlo

Tato první tragédie Hebblova byla nám slibována správou Národního divadla v těchto dnech, když náhle byl slib ten odvolán a „Judita“, vřazená již v repertoar a snad již zpola nastudovaná, byla s něho vzata z důvodů „nikoliv uměleckých, nýbrž národních“, jak oznámilo divadlo. Kdo znají zákulisí tohoto rozhodnutí, vědí, že správa vytála si políček sama, neboť její negativní čin není nic, než ústup před nejobjasnějším tiskem. Uznává-li správa nějaké „národní důvody“ proti Hebblovi, měla o nich vědět dříve, než pojala úmysl provozovati „Juditu“; a tím, že přijala „Juditu“ ve svůj repertoar, uznala mlčky bezdůvodnost oněch „národních“ námitek — tertium non datur. Ale ovšem dnešní divadelní správa jest takový bankrotář v každém smyslu slova, že u ní o jednu blamáž víc nebo méně nic neznamená. Jinak dává však případ tento příležitost, aby veřejnost řešila si náš poměr k německé básnické produkci a zodpověděla si zásadně otázku, má-li míti přístup do Národního divadla německá tvorba a jaká tvorba. Jsem poslední, kdo by *vítal* v Národním divadle německou tvorbu nebo ji chtěl zde *favorisovati* na úkor tvorby jiné, třeba i slabší tvorby domácí. Jsme prosáklí ještě tolik kulturou německou (a ne nejlepší, želi), že emancipaci od ní pokládám za naši životní otázku; s úzkostí pozorují velkí import německé literatury do Čech a odvislost mladé generace od ní, která existuje opravdu, byť zalhávala se sebevíc. Naši mladí lidé myslí německy stejně jako myslili jejich otcové, ne-li více; a nemyslí nadto nejlepším německým způsobem. Ale neprovádějte emancipaci tam, kde jest nemístná, ano *zatím* škodlivá. Proč neemancipujete se nejdříve od *průměrné* nebo *špatné* literatury německé? Tu hrajete po tuctech na obou velkých divadlech pražských, tu překládáte po kopách! Jest v tom smysl, vypuzovati Hebbla a vítati p. Bahra? Nebo p. Heyseho a což vím koho ještě hrají na Vinohradech? Nebo myslíte snad, že Hauptmann na př., kterého hrajete v obou divadlech, jest méně vášnivý Němec než byl Hebbel? Mýlíte se: Hauptmann jest stejně rozhodný Velkoněmec jako byl Hebbel. A já řeknu více: mně líbí se Hebbel i *proto*, že byl Velkoněmec, jako se mně líbí Dostojevskij proto, že jest tak vášnivý a celý Rus do posledního nervu. Každý genius a nejvíce veliký dramatický básník *musí* býti krev z krve svého národa, esence vši vášnivosti a rozhodnosti svého národa. Jak anglický jest Shakespeare! Tenkrát nebylo ovšem politických programů národnostních, ale jsem jist, kdyby žil Shakespeare *dnes*, byl by anglický imperialista nejrozhodnější observance.

Jest cosi tajemného ve veliké dramatické tvorbě; souvisí více než všecka tvorba ostatní, s latentními energiemi národními. Není náhodné, že antické drama attické, renesanční drama anglické a španělské svým rozkvětem spadá v dobu nejvyššího rozpětí i národních energií státotvorných. A z téhož důvodu chápu, že Kleist byl vášnivý odpůrce Napoleonův a že svou činností novinářskou a agitátorskou připravoval osvobození Německa z jeho jha; a proto jest mně i jasný zájem Hebblov v vybudování silné německé říše, již se nedožil a kterou čekal jednu dobu od Rakouska. A v inkriminované básni „An seine Majestät König Wilhelm I. von Preussen“, v níž vyzývá pruského krále, který tehdy unikl útočníkovi, aby zápasil

s Habsburkem o velký tvůrčí čin státotvorný, tušil již, byť toho nevyslovil, že budou to „die Bedientenvölker“, kteří překazí Rakousku úlohu velkoněmeckou; urážel-li, bylo v tom bezděké přiznání nebezpečí svému snu a jeho vratkosti.

Emancipovati se od Německa, nikdo nepřeje si toho více než já. Ale emancipace začíná se od nízkého a prostředního a *postupuje* k nejlepšímu; a pokud není provedena emancipace od onoho, nemá smyslu a rozumu emancipace od tohoto. A není pochyby, že Kleist a Hebbel jsou z nejlepšího, co Němci mají; a z nejlepšího v tom, co mají nejlepšího v XIX. století, t. j. v dramatu. Jsou dnes zjevy *evropské*: Francouzové je studují a překládají a jest pravděpodobné, že „Juditu“ zahraje brzy nějaká scéna pařížská. S emancipací od Hebbla tedy ještě strpení — alespoň dotud, až budeme mít za něho *vlastní* náhradu. *Pak*: budiž! Hospodařte dobře talenty, které máme, a do dvou desetiletí může to býti!

České noviny a česká literatura

(I.)

Ve feuilletonu Národních listů z 25. února ve stati „Z literárních začátků Anatola France“ rozloučil se Arne Novák pod satyrskou maskou tohoto usměvavého skeptika a zoviálního nihilisty se svým čtenářem epilogem, který si zaslouží obecně pozornosti. Arne Novák účtuje tu se svou činností literárního článku a kritika v Národních listech a nemá, *nechce* míti o ní ilusi; cítí, že zde byl cosi jako exotický artikl a že pohoršoval usedlé čtenářstvo a snad i část usedlé redakce a blahopřeje si mezi řádky, že se vyprostil ze služby ne právě závidění hodné. Svého čtenáře odkázal živě na solidnějšího než jest český spisovatel: „Opouštím tebe, čtenáři, v pevné důvěře, že se nezměníš a že, zatoužil-li bych kdy zas po tobě, shledal bych tebe stejným, jak dnes tě propouštím. Za to ručí mně ti, v jejichž ochranu odevzdávám tvou duši: politikové, kteří dbají v čas obecné i vlastní potřeby o tvé nadšení, a národní hospodáři, kteří nadšení tvé — odhodláváš se k němu tak nerad — budou vždy tlumiti... Budeš, doufám, u svých politiků a národních hospodářů dostatečně opatřen, ač nemluvíš tu, bohužel, zcela ze své zkušenosti.“ Sapiienti sat. Hořce ironická slova někdejšího bystrého literárního kritika Národních listů mají dosah všeobecnější než adresa, na niž jsou psány. Poměry u jiných listů českých nejsou jiné než v Národních listech: všude jest literatura popelkou. Český národ a speciálně česká inteligence prožívá dnes své materialistické klamy, jako je prožívalo Rusko v letech sedmdesátých minulého věku; tehdy rojilo se, jak píše Dostojevskij, všude národními hospodáři, a každý kdo na sebe trochu dbal, papouškval po nich jejich domněle praktické evangelium. Dnes umělec, básník, spisovatel má v Čechách tak nízký kurs jako neměl ho posud nikdy. Za deset umělců platí jeden herec a za deset herců jeden politik: což jest významná a poněkud alegorická stupnice. Panem et circenses chce dobrý lid, a jsou lidé, kteří mu opatřují divadlo a *slibují* panem — a těm platí jeho přizeň, tím vydělávají si, trochu jako Šalomounovo kvítí polní, panis svůj. A proč ne? Jsme všichni živi více méně ilusími, mínil pesimista nedaleký Anatolu Francovi, a výrobceové hromadných ilusí mívají v národě iluse schopném výnosné řemeslo. Snad proto, aby nepřepjala se tato schopnost národní obrazivosti, vzdalují od národa naši politikové tak obezřetně umění a poesii, které cítí jako nepřijemné konkurentky: tu zásobu schopnosti obra-